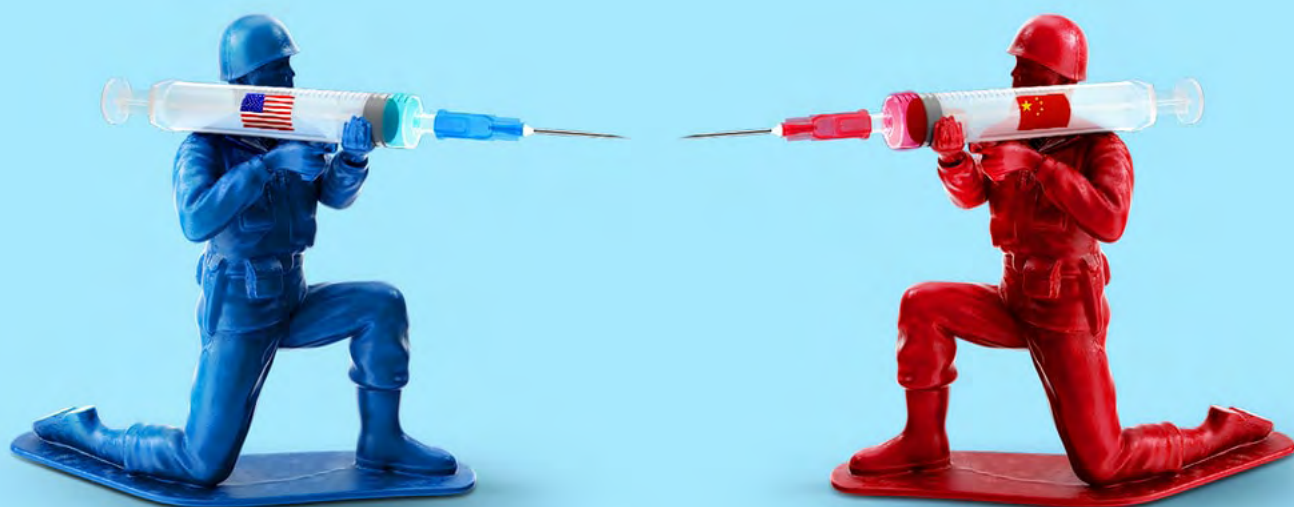

KKI

4:1

Hogyan változhat az USA
megítélése Kelet-Közép-Európában
a világjárvány hatására?

KKI 4:1

A Külügyi és Külgazdasági Intézet időszaki kiadványa

Kiadó:

© Külügyi és Külgazdasági Intézet, 2020.

Szerkesztő:

Garai Nikolett – Külügyi és Külgazdasági Intézet

Szerzők:

Garai Nikolett – Külügyi és Külgazdasági Intézet

Molnár Tamás – Külügyi és Külgazdasági Intézet

Németh Ferenc – Külügyi és Külgazdasági Intézet

Wisniewski Anna – Külügyi és Külgazdasági Intézet

Szöveggondozás és tördelés:

Lévárt Tamás

Fotó:

<https://unsplash.com/photos/MwPkry9H4gl>

Jelen elemzés és annak következtetései kizárólag a szerző magánvéleményét tükrözik, és nem tekinthetők a Külügyi és Külgazdasági Intézet, a Külgazdasági és Külügyminisztérium, illetve Magyarország Kormánya álláspontjának

A sorozatban eddig megjelent kiadványok

2020/18. [Milyen hatással lesz Európára az amerikai katonai erők változó jelenléte?](#)

2020/17. [What Can Be Expected of Germany's Presidency of the Council of the European Union?](#)

2020/16. [Hogyan változhat Kínamegítélése Kelet-Közép-Európában a világjárvány hatására?](#)

Régebbi számaink elérhetőek a [KKI](#) honlapján.

A Külügyi és Külgazdasági Intézet 4:1 című sorozatában négy kutató válaszol röviden ugyanarra a – nemzetközi politikát és gazdaságot érintő – kérdésre. Célunk a magyarországi tudományos viták elindítása és a szakértők közötti párbeszéd elősegítése. Ebben a számunkban a következő kérdésre kerestük a választ: *Hogyan változhat az USA megítélése Kelet-Közép-Európában a világvárvány hatására?*

GARAI NIKOLETT

Az elmúlt években a cseh-kínai kapcsolatok [erodálásával](#) párhuzamosan a cseh-amerikai kapcsolatok erősödését figyelhettük meg. Ezt a trendet a koronavírus-járvány nem törte meg, sőt, egyre szembeűnőbbé tette. A biztonsággal kapcsolatos kölcsönös érdekek, a Kína elleni küzdelem a kibertérben, az energiabiztonság kérdése és a cseh hadsereg korszerűsítésével kapcsolatos várakozások tekinthetők jelenleg Csehország és az Amerikai Egyesült Államok közötti bilaterális kapcsolat legfontosabb [politikai kérdéseinek](#). Csehország számára a 2018 decemberében kirobbant Huawei-ügy hozta meg a nagy áttörést az amerikaiakkal való kapcsolatépítésben. A Cseh Kiber- és Információbiztonsági Ügynökség (NÚKIB) által kiadott [nemzetbiztonsági figyelmeztetés](#) után élénkület kezdtek a kétoldalú találkozók. Ez az eseményláncolat Andrej Babiš, cseh miniszterelnök és Donald Trump, amerikai elnök washingtoni [találkozásában](#) csúcspontot ért el 2019 márciusában. A fentebb említett témák mentén az együttműködés dinamikája zavartalan maradt a koronavírus-járvány kitörése után is, így az nem okozott törést az egyre szorosabbá váló cseh-amerikai diplomáciai kapcsolatokban.

Az Egyesült Államok törekedett arra, hogy ellensúlyozza a kínai „maszkdiplomáciát”. Ezt a megállapítást két jelentős esemény is alátámasztja, melyekre a koronavírus-járvány kitörése után került sor. Egyrészt, 2020. májusában Csehország és az Egyesült Államok [közös nyilatkozatot](#) írt alá az új generációs 5G hálózatokkal kapcsolatos együttműködés megerősítéséről, valamint a beszállítók és az ellátási láncok szigorú ellenőrzéséről. Csehország tehát a Trump-adminisztráció egyik legbiztosabb európai partnerévé nőtte ki magát az 5G kérdésben. Mindezt jól példázza, hogy Prága idén másodszor adott volna otthont a nemzetközi „Prague 5G Security” konferenciának, ami a járványveszély miatt azonban [elmaradt](#). Robert L. Strayer, az amerikai gazdasági és üzleti ügyekért felelős kormányhivatal (Bureau of Economic and Business Affairs) kiber, nemzetközi kommunikációs és információs politikáért felelős helyettes államtitkára egy júliusi [sajótájékoztató](#)n többször is kiemelte Csehország szerepét, melyet az 5G kiépítésének biztonsági aspektusairól szóló amerikai kampányban játszik.

Másrészt, Mike Pompeo, amerikai külügyminiszter 2020. augusztusi középkelet-európai [körutazása](#) során Ausztria, Szlovénia és Lengyelország mellett Csehországba is ellátogatott. Pompeo a cseh szenátusban arról [beszélt](#), hogy Kína ma már nagyobb fenyegetést jelent, mint Oroszország. Ennek fényében a külügyminiszter útja egyfajta puha nyomásgyakorlásként is értékelhető, hiszen a

látogatások egyik célja az volt, hogy a Kínával és az 5G-vel kapcsolatos amerikai állásponthez szerezzen szövetségeseket a térségből. A kínai mellett az orosz befolyás kérdése is sarkalatos pont az amerikaiak számára, különös tekintettel az energiaszektorban. E tekintetben az amerikai, kínai és orosz érdekek [versengenek](#) egymással a Dukovany atomerőmű tervezett bővítésének kivitelezéséért.

Összességében tehát megállapítható, hogy a cseh-amerikai kapcsolatok egyik legmeghatározóbb témáját, a védelmi együttműködések és a gazdasági kapcsolatokon túl, egyre inkább a Kínához fűződő viszony teszi ki. A Trump-adminisztráció elégedetten szemlélheti, hogy a koronavírus-járvány során a kínai „maszkdiplomácia” nem tudott kellő hatást gyakorolni sem a cseh közvéleményre, sem a cseh politikai erőkre. Ennek egyik jó példája, hogy a cseh szenátus elnöke, Miloš Vystrčil augusztusban egy 90 fős üzleti [delegációt](#) vezetett Tajvanra, aminek hatására Kína retorziókkal fenyegetőzött.

MOLNÁR TAMÁS

Ausztriában a koronavírus hatására egyelőre nem tapasztalható olyan mértékű megítélésbeli változás az Egyesült Államokkal kapcsolatban, mint amilyen [Kínával szemben](#) érzékelhető volt. Az osztrák lapok többsége az amerikai válságmenedzseléssel kapcsolatban inkább kritikus hangot üt meg, politikai részről a bilaterális kapcsolatokat március óta alapvetően a visszafogottság jellemzi. Alexander Schallenberg külügyminiszter június közepén [az ORF ZIB2 című műsorában](#) a félresikerült válságkezelést firtató újságírói kérdésre úgy válaszolt, bízik abban, hogy az amerikai hatóságok „a helyeset teszik”, akiknek ugyanakkor „nincs szükségük kívülről jövő bekiabálásra”. Az Egyesült Államok a diplomata megítélése szerint „az a partner, aki ugyanazokat az értékeket osztja, mint mi”.

Lényeges percepcióbeli változás híján így inkább azt próbálom meg elemezni, hogy milyen állapotban voltak az amerikai–osztrák kapcsolatok a koronavírus megjelenése előtt, illetve milyen lehetséges irányba fejlődhetnek a bilaterális kapcsolatok, amennyiben az Egyesült Államokban idén novemberben politikai fordulat következik be.

Ausztria azon kevés EU-tagország közé tartozik, amely viszonylag pozitív kapcsolatot ápol a jelenlegi amerikai vezetéssel. Sebastian Kurz (ÖVP) kancellár idén márciusban készült második látogatására a Fehér Házban, ám a vizit a koronavírus miatt végül elmaradt. A konzervatív kancellár első washingtoni útja egy évvel ezelőtt, 2019. februárjában történt. A látogatások frekvenciája figyelemreméltó, különösen, ha azt nézzük, hogy Kurz előtt osztrák kancellár legutóbb 2005-ben járt az amerikai fővárosban a szintén ÖVP-s Wolfgang Schüssel személyében. [Trevor Traina](#) bécsi amerikai nagykövet gőzerővel dolgozik azon, hogy a két vezető még a novemberi elnökválasztás előtt találkozzon. Az amerikai nagykövet februárban a Tiroler Tageszeitung-nak úgy [nyilatkozott](#), hogy a két ország kapcsolata „valószínűleg a valaha volt legszorosabb”. A bilaterális kapcsolatok pozitív megítélése

alapvetően a látványos és szimbolikus témákban való egyetértésre vezethető vissza, melyet elsősorban az ügyes osztrák diplomácia annyira fel tud erősíteni, hogy elfedje vele a stratégiai kérdésekben meghúzódó komoly érdeklentéteket.

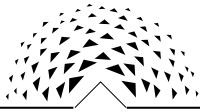
Talán a legmarkánsabb ilyen szimbolikus téma, mely kapocsként szolgál Trump és Kurz között, a keményvonalas bevándorláspolitika. Charles Kupchan, a Georgetown University professzora [szerint](#) „miután Trump be fogja indítani a választási kampányát, olyan külföldi politikusokkal fogja keresni a kapcsolatot, akikkel a leg-erősebb értékeit tudja hangsúlyozni – beleértve a migrációs témánál lévő kemény kurzust”. Egy másik ilyen téma az amerikai Izrael-politika támogatása. Még januárban Kurz egy [tweetben](#) üdvözölte az amerikai vezetés közel-keleti béketervét. A Kurz-kormányzat tudatos pro-izraeli politikát követ, a kancellár elmaradt márciusi washingtoni látogatásának egyik fő programpontja az AIPAC (The American Israel Public Affairs Committee) lobbiszervezet éves gyűlésének megnyitóján való részvétel lett volna. Az osztrák fél így az Izrael-politikájával szintén jópontokat tud(ott) gyűjteni a Trump-kormányzatnál. Végezetül pedig meg kell említeni, hogy Trump vesszőparipája, az európai NATO-tagországok elmaradó védelmi költségeivel kapcsolatos elégedetlenség, Ausztriára mint semleges országra, nem vonatkozik.

Számos stratégiai kérdést tekintve a két ország között feszültségnek kellene lennie. Az egyik ilyen pont a Trump-kormányzat kereskedelempolitikája. Követve az elnök retorikáját, Ausztria szintén „kihasználja” az Egyesült Államokat, figyelembe véve az amerikai–osztrák árukereskedelemben keletkező több mint 3 milliárd EUR deficitet amerikai oldalról ([2019-es adatok alapján](#)). Washington szívfájdalmában, az Északi Áramlat 2 gázvezeték megépítésében, az osztrák OMV szintén tevékenyen vesz részt. Ugyanakkor mindkét témánál az amerikaiak haragja inkább a németeken csattan, míg az osztrákokat valamiért elkerülni látszik.

Ausztria azon kevés európai ország közé tartozik, amely viszonylag nyugodtan várhatja a novemberi amerikai elnökválasztás kimenetelét. Természetesen a Trump-kormányzat kiszámíthatatlan kereskedelempolitikája – beleértve például az európai autóimportra kivetett vámok kérdését – Damoklész kardjaként lebeg az osztrák vezetés feje felett. A Kurz-kormányoknak eddig sikerült ügyesen lavírozniuk a nagyhatalmak fokozódó rivalizálása közepette, mindazonáltal egy kiszámíthatóbb, kevésbé hektikus amerikai vezetés nem lenne Bécs ellenére. Zöld koalíciós partnerével pedig várhatóan Kurznak nem okozna komolyabb nehézséget egy Demokrata irányítású amerikai vezetéssel megtalálni a közös hangot.

NÉMETH FERENC

Az Egyesült Államok a Nyugat-Balkán – és így Szerbia – meghatározó külső szereplői körének tagja, amelyhez az utóbbi évtizedben Kína is felsorakozott. Ennek eredményeként a térség geopolitikai centrumának számító Szerbia [külpolitikájában](#) egyaránt hangsúlyos szerepet kap (az Európai Unió és Oroszország mellett) mindkét nagyhatalom. Az amerikai–kínai viszony antagonizmusa,

illetve a két ország között kibontakozó kereskedelmi háború jelenleg nem érezteti hatását Szerbiában (és a többi posztjugoszláv államban sem), az USA megítélésén pedig nem változtatott Kína megnövekedett szerepe és maszkdiplomáciája sem.

Az Egyesült Államok és Kína közötti versenyfutás egyelőre nem jelenik meg markánsan Szerbia politikai színterében. Az USA továbbra is kiemelt, az elmúlt időszakban pedig – különösen Richard Grenell különmegbízotton [keresztül](#) – újból meghatározó szerepet tölt be a Belgrád–Pristina párbeszédben, a NATO-n keresztül pedig a térség számos pontján jelen van. Ezzel szemben Kína (ez idáig) nem játszik aktív politikai szerepet, a Szerbiát érintő kül-és belpolitikai témákban ritkán foglal nyíltan állásponthoz. Koszovó kapcsán Peking szerepét azonban nem szabad alábecsülni: az ENSZ Biztonsági Tanácsának állandó tagjaként Kína személyében Szerbia egy fontos politikai szövetségest tudhat maga mögött.

Noha politikai ügyekben nem tapasztalható konfrontáció a két nagyhatalom között, ez korántsem jelenti a felek közötti egyetértést. A térségben ismételten aktívá váló Washington többször is kifejezte [aggódalmát](#) az [orosz](#) és kínai térnyerési kísérletekkel szemben. A kínai beruházások és kölcsönök jelentette veszélyek kapcsán az eladósodásra, a projektek megtérülésének és átláthatóságának hiányára, a Huawei által kiépítendő [5G hálózatok](#) vonatkozásában pedig annak nemzetbiztonsági kockázataira hívta fel Belgrád figyelmét. Ezek ellenére az Egyesült Államok és Kína térségbeli (gazdasági) érdekei és érdekeltségei egyelőre nem mutatnak átfedést, azonban kérdéses, hogy Peking gazdasági befolyása mikor válik – Washington kárára – politikai természetűvé. Ezek ellenére jelenleg az USA – a NATO-n keresztül – továbbra is számos ágazatban, beleértve a [katonai](#) szektort, Szerbia meghatározó partnere, a USAID-en keresztül pedig jelentős összegekkel támogatja az ország gazdasági felzárkózását és fejlődését, illetve korrupcióellenes tevékenységét.

Az ázsiai ország növekvő gazdasági befolyása, valamint a maszkdiplomácia során megerősödő társadalmi szerepe az EU-ra sokkal jelentősebb hatást gyakorol, mint az USA-ra. A kínai [beruházások](#) (elsősorban az infrastruktúra és energetika területein) kiszoríthatják az EU-t, valamint könnyen alááshatják az uniós tagság ígérete jelentette presztízst és az integrációs folyamatban rejlő normatív képességet. Emiatt Szerbiában és a Nyugat-Balkánon sokkal inkább az EU és Kína közötti versenyfutásról, mintsem amerikai–kínai rivalizálásról érdemes szót ejteni. Az Egyesült Államok ugyanis jelenlegi pozícióit a megnövekedett kínai jelenlét ellenére is képes fenntartani, a diplomáciai térben pedig szerepe kikezdhetetlen.

WISNIEWSKI ANNA

A koronavírus-járvány hatására a nemzetközi kapcsolatokban elinduló változásokra a lengyel külpolitika is keresi a megfelelő válaszokat mindegyiknél előbb biztonságpolitikai és gazdasági téren. Különösen érzékenyen figyel Varsó Kína globális befolyásának növekedését, valamint a számára alapvető fontossággal bíró külpolitikai partner, az Amerikai Egyesült Államok nemzetközi

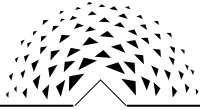
pozíciójának gyengülését a pandémia árnyékában. Ebben a nemzetközi környezetben Varsó egyértelműen a transzatlanti vonal erősítése mellett tette le voksát. Lengyelország folytatva a már korábban megkezdett irányt, a megkezdett külpolitikai projektek lezárására törekedett és törekszik az Amerikai Egyesült Államokkal mind biztonságpolitikai, mind pedig gazdasági kapcsolatrendszerében.

Az augusztusban még hivatalában lévő, azóta távozott lengyel külügyminiszter, Jacek Czaputowicz amerikai partnerével, Mike Pompeoval együtt tartott [sajtótájékoztató](#)n hangsúlyozta, hogy Lengyelország kulcsfontosságúnak tartja a transzatlanti kapcsolatrendszert az európai kontinens biztonsága szempontjából. Ez az alapgondolat határozza meg a lengyel–amerikai viszonyrendszert az elmúlt két évben. A felső szintű találkozások intenzitása megmutatta, hogy az amerikaiak kiemelt partnerként tekintenek Lengyelországra a térségi politika formálásában. A két ország között 2018 szeptemberében stratégiai partnerségi nyilatkozat aláírására került sor, amelyet a számos felső szintű szakmai egyeztetés során kezdtek megtölteni tartalommal. Kiemelt eleme ennek a partnerségnek a védelmi együttműködés, az energiapolitika, valamint az innováció, mindezek a témák pedig nagyon határozottan megjelennek az USA által támogatott Három Tenger Kezdeményezésben is.

A két ország közötti külpolitikai kapcsolatok erejét szimbolizálta, hogy a Fehér Ház első látogatója a pandémia miatt bevezetett karantén feloldását követően az elnökválasztás előtt álló lengyel köztársasági elnök, Andrzej Duda volt. A látogatás célja alapvetően a 2019-ben a két elnök által aláírt, az [amerikai hadsereg állandó lengyelországi jelenlétéről](#) szóló nyilatkozat végrehajtását célozta. Ezzel a Lengyelországban állomásozó amerikai kontingens létszáma 5500 főre emelkedett, a művelet célja a NATO keleti szárnyának erősítése volt, az agresszió és esetleges fenyegetés megelőzése.

Az USA-kapcsolatrendszer megerősítésére tett konkrét lépések másik területe a gazdasági együttműködés fejlesztése. Ebben a témában két terület látszik nagyon határozottan körvonalazódni, ahol a közeljövőben konkrét előrelépések történhetnek: az egyik az energiapolitika, azon belül az atomenergia-együttműködés, a másik az [5G rendszer kiépítése](#). Az USA nem a legfontosabb, de jelentős gazdasági-kereskedelmi partnere Lengyelországnak. Az amerikai piac a lengyel vállalatok egyik fontos export célpontjává vált az utóbbi években. Az USA ma már Lengyelország 8. legfontosabb [export partnere](#), és ebben a relációban a forgalom folyamatosan és dinamikusan bővül. Még ennél is jelentősebb az amerikai vállalatok [beruházási aktivitása](#) az országban, valamint szerepük bizonyos ágazatokban, például az innováció, valamint az energetika terén. Ezeket az üzleti lehetőségeket szeretné most kibontani és konkrétummá formálni a kétoldalú kormányzati szándék, amelyek ősszel válhatnak aktuálissá.

Összefoglalva: a pandémia hatására a 2018-ban elindult együttműködési folyamat felgyorsult és megerősödött Varsó és Washington között. A lengyel külpolitika transzatlanti elkötelezettsége töretlen, sőt a járványhelyzet ezt a vonalat még erősebbé tette, de Varsóban aggódnak az USA nemzetközi pozíciójának

gyengülése miatt. Gazdasági téren a motiváció egyértelműen a nyugati kapcsolat fenntartását és erősítését indokolja, amely két ágazati szakterületet emel ki: energiapolitikát és az innovációt. Az ősz további előrelépést hozhat majd különösen az energiapolitika és energiabiztonság terén az a kétoldalú amerikai-lengyel gazdasági kapcsolatokban.